

HARIDUSVALDKONNA ARENGUKAVA 2021–2035

1. LÄHTEALUSED, ÜLDEESMÄRK JA STRATEEGILISED EESMÄRGID

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 on Eesti elukestva õppe strateegia 2020 jätkustrateegia, milles seatakse hariduse sihid järgmiseks 15 aastaks. Arengukava keskendub Eesti hariduse kõige olulisematele tugevustele ja kitsaskohtadele, millega tegeledes on võimalik Eesti ja maailma muutustega sammu pidada ja nii haridussüsteemi kui kõiki selle osalisi parimal moel tulevikuks ette valmistada. Tuleviku arengut kavandades tuleb arvestada rahvastiku vananemise, inimeste muutuvate eelistuste, kliimamuutuste, globaliseerumise ja tehnoloogia arenguga. Need kõik toovad kaasa muutusi töö olemuses ja inimeste elukorralduses ning eeldavad muutusi hariduses.

Üldised põhimõtted ja väärtused, millest on lähtutud arengukava koostamisel ja mis on aluseks selle elluviimisel

- eesti keele ja kultuuri väärtustamine;
- inimeste heaolu ja turvalisus;
- ühiskonna ja looduskeskkonna säästev areng;
- õppija võimestamine;
- vastutustunne ja hoolivus;
- tõenduspõhisus ja professionaalsus;
- ettevõtlikkus ja lahenduskesksus;
- Eesti-sisese ja rahvusvahelise koostöö väärtustamine.

Üldeesmärk: Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut.

Üldeesmärgi saavutamiseks on seatud **kolm strateegilist eesmärki:**

1. **Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel.**
2. **Õpe on õppijakeskne ja tulevikku vaatav ning aitab õppijal elus hästi hakkama saada.**
3. **Õpivõimalused vastavad tööturu arenguvajadustele.**

Strateegia edukaks rakendamiseks peavad kõigi **osaliste vastutus ja rollid** olema selged, aga mitte jäigid. On oluline, et igauks märkaks ja hooliks, võtaks vastutuse ülesannete eest, mida tema saab täita kõige paremini, ning oleks valmis koostööks.

- **Õppija** vastutab oma õppimise eest ja täidab talle pandud kohustusi, et omandada teadmised, oskused ja hoiakud, mis aitavad elus toime tulla.
- **Lapsevanem** toetab õppijat ja loob õppimiseks soodsad tingimused.
- **Riik ja kohalik omavalitsus** tagavad valikurohked õpivõimalused ja kvaliteetsed õppetingimused, sealhulgas optimaalse õppeasutuste võrgu.
- **Õppeasutuse pidaja** loob tingimused õppeasutuse toimimiseks ning tagab õppeasutuse ülalpidamiseks vajalikud vahendid.
- **Õppeasutuste töötajad** loovad arengut toetava, turvalise ja koostööle orienteeritud õppekeskkonna ja organisatsioonikultuuri.
- **Tööturu osalised** panustavad aktiivselt tööturu vajadustele vastava õppe kujundamisse ja oma tegevusvaldkonnaga seotud õppekavade arendamisse. Tööandjad võtavad õppe arendamisel, sh töökohapõhise õppe ja praktikavõimaluste pakkumisel suurema vastutuse.

2. PRAEGUNE OLUKORD

Eesti hariduse praegust olukorda on iga strateegilise eesmärgi puhul kirjeldatud tugevuste ja kitsaskohtade kaudu, mis on esile toodud [uuringutes ja analüüsid](#), ekspertide koostatud [visioonidokumentides](#) ning [haridusstrateegia tööühmades](#).

TUGEVUSED

Strateegiline eesmärk 1: Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel.

1. Haridus on nii riigi tasandil kui ka ühiskonnaliikmete hulgas väärtustatud.
2. Eesti on võrdsete õpivõimaluste tagamisel ja hariduse kvaliteedilt maailma parimate hulgas.
3. Eesti ülikoolid on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised ja avatud.
4. Alusharidus on kättesaadav ja valdav enamik eagrupid käib lasteaias.
5. Koolipidajatel, juhtidel ja õpetajatel¹ on suur iseseisvus oma tööülesannete täitmisel, sh ressursside jagamisel. Kõrgkoolidel on suur autonoomia.
6. Kodanikuühiskond panustab haridusse üha enam.
7. Riik juhib hariduspoliitikat tõenduspõhiselt.

¹ Õpetaja all mõistetakse alus- ja üldharidusõpetajat, kutseõpetajat, õppejõudu, tugispetsialisti, koolitajat jt, kes tegelevad õpetamisega. Vajaduse korral on edaspidi esile toodud erisusi.

Strateegiline eesmärk 2: Õpe on õppijakeskne ja tulevikku vaatav ning aitab õppijal elus hästi hakkama saada.

1. Õigusruum toetab õppijakeskset õpet.
2. Õpetajate palgatõus on riiklik prioriteet.
3. Ühiskonnas on usaldus haridustöötajate vastu.
4. Haridustöötajaid ühendavad ja toetavad võrgustikud (ühendused ja liidud) tegutsevad tõhusalt.
5. Õpetaja ja kutseõpetaja kutsed on kirjeldatud kutsesüsteemi osana ja mitmel kutsetasemel. Rakendunud on täiskasvanute koolitaja kutse omistamine.
6. Õpetajate esmakoolituse koondumine ülikoolidesse tagab heal tasemel ettevalmistuse ja haridustöötajatel on mitmekülgsed enesetäiendamise võimalused.
7. Digilahendused ja digioskuste taseme tõus on muutnud hariduse kättesaadavamaks, mitmekesisemaks ja tõhusamaks. Üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste digitaristu on heal tasemel.

Strateegiline eesmärk 3: Õpivõimalused vastavad tööturu arenguvajadustele.

1. Ühiskonnas kehtivad väärtused ning inimeste hea matemaatiline kirjaoskus ja funktsionaalne lugemisoskus soodustavad järjepidevat enesetäiendamist.
2. Haridus ja töömaailm on kutsesüsteemi ja kutsestandardite kaudu süsteemselt sidustatud.
3. Tööandjatel on suur roll hariduse põhiprotsessides (nt õppekavaarendus, praktikakorraldus) ja oskuste vajaduse prognoosimisel.
4. Mitteformaalne õpe on hästi välja arendatud ja mitmekesiste võimalustega. Täiskasvanute osalus elukestvas õppes on kõrge. Noored osalevad aktiivselt noorsootöös, sh huvihariduses.
5. Kõrgharidusõppes on IT valdkonna õppurite osakaal kümne aastaga kahekordistunud.
6. Nüüdisaegne kutse- ja kõrgharidustaristu on loonud head eeldused koostööks nii töömaailmaga kui ka haridussüsteemi sees.

KITSASKOHAD

Strateegiline eesmärk 1: Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel.

1. Vastutuse ebaselge jagunemine riigi, erasektori ja kohaliku omavalitsuse vahel raskendab koolivõrgu korrastamist ja haridussüsteemi juhtimist.
2. Koostöö haridustasemete ja -liikide vahel on tagasihoidlik. Mitteformaalne ja informaalne õpe² ei ole formaalõppega piisavalt sidustatud. Õppeasutuste konkurents põhi-, kesk- ja kõrghariduse pakkumisel ei ole alati asjakohane. Kohati on ebamõistlik dubleerimine.

2 eesmärgistamata õppimine, kus teadmisi ja oskusi omandatakse koolivälises keskkonnas, igapäeva elu situatsioonides (nt perekonnas, vabal ajal, reisides, internetis, projektides osaledes jne.). Informaalse õppe tulemused ei ole enamasti õppija jaoks kohe nähtavad

3. Erinevad õpiteed keskhariduses ei ole võrdselt väärtustatud.
4. Õpiteede valikut mõjutavad õppijate sugu, päritolu jms tegurid, mis takistavad sotsiaalset mobiilsust, suurendavad hariduslikku ja sotsiaalmajanduslikku ebavõrdsust ning segregatsiooni, mh tööturul.
5. Puudub eri ministeeriumide haldusalasid ja eagruppe hõlmav terviklahendus hariduslike erivajadustega õppijate toetamiseks. Olemasolevad tugisüsteemid ei ole piisavalt tõhusad kaasava hariduse rakendamiseks.
6. Varasema õpi- ja töökogemuse arvestamine ei ole ühiskonnas laiemalt juurdunud. Formaalõppes, kutse taotlemisel, töötajate värbamisel ja edutamisel ei arvestata piisavalt mitteformaalses ja informaalses õppes ning töökogemuse kaudu omandatud teadmisi ja oskusi.
7. Alus- ja üldharidusasutuste kvaliteedi hindamine ei ole süsteemne. Välis- ja sisehindamine on vähe sidustatud. Täienduskoolituses loodud paindlik kvaliteediraamistik ei anna rahastajatele ja õppijatele soovitud kindlust õppe kvaliteedi osas.
8. Kutse- ja kõrghariduses väheneb õppe mitmekesisus ja hariduse piirkondlik kättesaadavus ning kõrghariduses väheneb eestikeelse õppe osakaal.
9. Täiskasvanute valmisolek oma oskusi pidevalt täiendada ei ole piisav.
10. Eesti keelest erineva ema- või kodukeelega koolilõpetajate eesti keele oskus ei ole piisav, et jätkata õpinguid või suunduda tööturule.
11. Eesti üliõpilaste osalus õpirändes ei ole oodatud tempos kasvanud. Kiirelt kasvanud ingliskeelse kõrgharidusõppe osakaal on tekitanud arutelu eestikeelse ja ingliskeelse kõrghariduse suhte üle.

Strateegiline eesmärk 2: Õpe on õppijakeskne ja tulevikku vaatav ning aitab õppijal elus hästi hakkama saada.

1. Kvalifitseeritud haridustöötajate järelkasv ei ole piisav. Õppejõukarjäär ei ole atraktiivne. Alus-, üld- ja kutsehariduses alustavate õpetajate ametist lahkumise määr on kõrge.
2. Nüüdisaegne õpikäsitus³ ei ole soovitud mahus rakendunud. Õpe ei ole piisavalt õppijakeskne, mh ei ole juurdunud teaduspõhine lähenemine õppe individualiseerimisele ja toetamisele kogu elukaare jooksul. Üldoskuste⁴ arendamist ei väärtustata piisavalt. Õpiedule keskendudes ei pöörata formaalhariduses piisavalt tähelepanu õppijate ja õpetajate heaolule.
3. Õpetajatel puudub kutsetasemeid arvestav karjäärimudel.

3 [Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtted](#)

4 Üldoskuste all mõeldakse nii Euroopa Liidu Nõukogu kinnitatud **võtmepädevusi** (*key competences*, s.o kirjaoskuspädevus; mitmekeelsuspädevus; matemaatikapädevus ning loodusteadus-, tehnoloogia-, inseneriteaduste pädevus; digipädevus; enesemääratlus-, sotsiaalne ja õpipädevus; kodanikupädevus; ettevõtlikkuspädevus; kultuuriteadlikkuse ja kultuurilise eneseväljenduse pädevus) kui ka **põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud üldpädevusi** (kultuuri- ja väärtuspädevus; sotsiaalne ja kodanikupädevus; enesemääratluspädevus; õpipädevus; suhtluspädevus; matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus; ettevõtlikkuspädevus ja digipädevus).

4. Haridustöötajate oskused õppeprotsessi ja -keskkonda mitmekesistada on ebaühtlased, mh ei kasutata maksimaalselt ära digilahenduste potentsiaali.
5. Nüüdisaegse õppevara loomise ja kasutuselevõtuga ei tegeleta süsteemselt ning õppevara ei ole kohati asja- ja ajakohane.
6. Õppeasutuste juhtide ja koolipidajate valmisolek haridusuuendusteks on ebaühtlane.
7. Koolipidajatel, juhtidel ja õpetajatel napib oskusi andmete analüüsimiseks ja kasutamiseks ning oma töö tõenduspõhiseks ja tulemuslikuks juhtimiseks. Infosüsteeme on palju, kuid neid on vaja paremini integreerida.
8. Ülevaade täiskasvanute koolitajate kvalifikatsioonist ja koolituse kvaliteedist on puudulik.

Strateegiline eesmärk 3: Õpivõimalused vastavad tööturu arenguvajadustele.

1. Tööturu osaliste roll ja vastutus oskuste arendamise eest ei ole selge.
2. Stiimulid ja tingimused õppeasutuste koostöökis töömaailmaga ei ole piisavad, mh ei kasutata ära töökohapõhise õppe potentsiaali. Tööandjate panus kutse- ja kõrgharidusse ning täiendusõppesse on ebapiisav.
3. Erialase hariduse ja madala haridustasemega inimeste osakaal on suur. Suure väljalangevuse tõttu kutse- ja kõrgharidusest ning täiskasvanute gümnaasiumidest jääb kasutamata märkimisväärne osa elanikkonna tööturupotentsiaalidest.
4. Täiendus- ja ümberõpe ning tasemeõpe ei vasta piisavalt tööturu arenguvajadustele.
5. Karjääri- ja ettevõtlusõppe tase ning võimalused tutvuda töömaailma ja erialade mitmekesisusega üldhariduskoolides on ebaühtlased.
6. Kutsestandardite muutmise protsess on jäik ning ei võimalda piisavalt kiiresti ja tõhusalt reageerida tööturu ja ühiskonna muutustele.
7. Praegune ainekeskne õpe üldhariduses ning erialaõpe kutse- ja kõrghariduses ei toeta piisavalt õppijate üld- ja tulevikuoskuste arengut.
8. Majandusstruktuur ei soodusta alati erialase hariduse omandamist. Tööandjad ei väärtusta omandatud kvalifikatsioone ja kutseid. Omandatud oskused ja teadmised ei realiseeru tootlikkuse tõusus. Kasvuvaldkondades pakutakse vähe täiendus- ja ümberõppevõimalusi. Hariduslike erivajadustega inimeste üleminek tööturule ei ole süsteemselt toetatud.

3. TEGEVUSSUUNAD STRATEEGILISTE EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

STRATEEGILINE EESMÄRK 1: ÕPIVÕIMALUSED ON VALIKUROHKED JA KÄTTESAADAVAD NING HARIDUSSÜSTEEM VÕIMALDAB SUJUVAT LIIKUMIST HARIDUSTASEMETE JA -LIIKIDE VAHEL

SIHID AASTAKS 2035

- **Õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele:** haridus on kättesaadav, õppimine on toetatud ning õpivõimalused vastavad õppijate võimetele ja vajadustele. Hariduskorraldus aitab suurendada ühiskonna sidusust.
- **Haridussüsteem:** õpe on õppijakeskne, õpivõimalused on valikurohked ning haridustasemete ja -liikide vahel on võimalik sujuvalt ja paindlikult liikuda. Rahastamismudelid toetavad õppe kvaliteeti ja koostööd haridussüsteemis. Haridussüsteemi arendamine on tõenduspõhine, eri valdkondade teadlased on senisest enam kaasatud haridusprotsesside ja -poliitika kujundamisse.
- **Koolivõrk:** õppekeskkonnad toetavad kvaliteetse ja tulevikku suunatud hariduse kättesaadavust, suureneb haridustaristu ühiskasutus ja ressursitõhusus.
- **Ühtne Euroopa haridusruum:** kõigil õppuritel on võimalik takistusteta õpirändes osaleda, üha rohkem inimesi räägib lisaks oma emakeelele veel kahte keelt.
- **Regionaalareng:** arengutõuget vajavatele piirkondadele on loodud erilahendused, mis arvestavad piirkonna kultuurikeskkonna ja arengutaustaga.
- **Haridustaseme tõus:** suurem osa õpingute alustajatest jõuab edukalt õpingute lõpetamiseni, tööturu ootustele vastava erialase haridusega inimeste osakaal suureneb.
- **Eesti kui hariduse eestvedaja:** Eesti kui haridusriigi ülemaailmne panus haridustehnoloogia ja -innovatsiooni ning säästvat arengut toetava hariduse edendamisse on kasvanud.

TEGEVUSSUUNAD 1

1.1. Tagatakse kvaliteetset haridust pakkuv, kaasav ja ressursse efektiivselt kasutav õppeasutuste võrk ja taristu, et haridus oleks kättesaadav eri sihtrühmadele ja õppekeskkond toetaks nüüdisaegset õpikäsitust.

Selleks tuleb:

- muuta vastutuse jagunemine keskhariduse tasemel selgemaks, andes enam vastutust riigile ja jätkates gümnaasiumivõrgu konsolideerimisega. Vastutuse täpsustamisega kaasneb rahastamise ning tulemus- ja kvaliteediraamistiku terviklik korrastamine alus-, põhi- ja keskhariduse tasemel;

- kohalikul omavalitsusel tagada kahaneva rahvastikuga piirkondades kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises kooliastmes ning koondada kolmanda kooliastme õpe suurematesse keskustesse;
- välja töötada ja rakendada piirkondlike hariduskeskuste kontseptsioon, mille fookuses on kutse- ja üldkeskhariduse lõimimine;
- välja arendada kutsevaldkondade tippkeskused;
- kutse- ja kõrgkoolide võrgu kavandamisel arvestada tööjõuvajaduse prognoosi;
- teaduse ja kõrghariduse rahastamisel lähtuda õppe-, teadus- ja arendustegevuste terviklikkusest;
- taristu ja õpperuumid viia kooskõlla nüüdisaegse õpikäsitusega, arvestades energia- ja tulususe põhimõtetega.

1.2. Tagatakse paindlikud õpivõimalused, kvaliteetse hariduse kättesaadavus ja toetatud õpe, et vähendada õppest väljalangemist ja katkestamist ning rakendada maksimaalselt iga inimese potentsiaali.

Selleks tuleb:

- tõsta lasteaegade pidajate võimekust pakkuda koolieelses eas lastele kvaliteetseid tugiteenuseid;
- tagada, et kõigil inimestel on juba õpingute käigus senisest enam kokkupuuteid töömaailmaga ning keskharidus annab rohkem praktilisi kutseoskusi ja tehnoloogiaga seotud oskusi;
- riigil luua tingimused, mis võimaldavad õppijal sujuvalt ja paindlikult liikuda haridustasemete ja -liikide vahel ning tööturule (suurem sidusus alus- ja üldhariduse vahel; ühtne keskharidusstandard), sh luua õppijale tingimused ja võimalused väiksematest osadest (nn õpiampsud) koosneva ning õppija vajadustele ja võimetele vastava hariduse omandamiseks;
- luua terviklik lahendus mitteformaal- ja informaalõppe arvestamiseks formaalõppe osana, et tasemeõppe õppekavade täitmisel saaks senisest suuremal määral arvestada mitmesugustes keskkondades (digikeskkonnas, töökohtadel, muuseumides, noortekeskustes ja -programmides, huvikoolides jne) õpitud;
- õppeasutustel arvestada formaalhariduses senisest enam mitteformaalses ja informaaalses õppes omandatud, sh laiendades varasemate õpingute ja töökogemuse (VÕTA) arvestamist;
- vaadata üle õppija omavastutus ja tasuta õppe tingimused kutse- ja kõrghariduses ning toetusmehhanismid hariduse omandamisel;
- töötada välja terviklähenedamine haridusliku erivajadusega õppija juhtumipõhiseks toetamiseks;
- luua ja rakendada alus- ja üldhariduse kvaliteedi hindamise raamistik ning arendada täienduskoolituse kvaliteedi juhtimise raamistikku;

- jätkata tervikliku karjääriteenuste süsteemi arendamist ning tõhustada ettevõtlus- ja karjääriõpet koolis, sh luua terviksüsteem indiviidi võimete avastamiseks ja arendamiseks; arendada õppija haridustee digitaliseerimise (hariduse digilugu) abil inimeste võimekust analüüsida omandatud teadmisi ja oskusi ning planeerida oma haridusteed ja karjääri;
- suurendada eri osaliste koostööd õpingute katkestamise ennetamisel ning haridustee katkestanute märkamisel ja toetamisel; luua täiendavaid meetmeid nii katkestamise ennetamiseks kui ka katkestanute, sh madala haridustasemega inimeste tagasitoomiseks formaalõppesse;
- parandada tingimusi ja võimalusi täiskasvanute pidevaks enesearendamiseks, sh töötada välja ja rakendada kombineeritud rahastamismudel, mis hõlmab eri osapoolte vastutust;
- riigil luua võimalused madalama oskus- ja haridustasemega täiskasvanutele õpiharjumuste kujundamiseks ja enesearendamiseks;
- kohalikul omavalitsusel tagada info kättesaadavus ja tugi täiskasvanute osalemiseks elukestvas õppes.

1.3. Õpivõimaluste mitmekesistamiseks ja hariduse kvaliteedi tõstmiseks [edendatakse rahvusvahelistumist ja õpirännet.](#)

Selleks tuleb:

- luua täiendavad meetmed haridustöötajate mobiilsuse suurendamiseks;
- luua meetmed välisõppejõudude ja -õpetajate ulatuslikumaks kaasamiseks;
- luua võimalused Eesti õpilaste/üliõpilaste õpirändes osaluse suurendamiseks;
- tagada õpirändeperioodide tunnustamine kõigil haridustasemetel;
- edendada pikaajalist rahvusvahelist strateegilist koostööd;
- soodustada välisriikidest pärit õpilaste ja üliõpilaste kaasamist Eesti ühiskonda ja lõpetanute siirdumist Eesti tööturule; tõhustada toetusmeetmeid (k.a eesti keele õpe kõrgemal kui A2 tasemel), et tipposkustega välisõppurid ja vilistlased jääksid püsivalt Eestisse;
- pakkuda õppe kvaliteedi tõstmiseks ja tööturu vajaduste tagamiseks võõrkeelte ja võõrkeelset õpet;
- suurendada haridusturunduse võimekust ja koostööd haridustehnoloogia ja innovatsiooni edendamiseks;
- luua eeltingimused ühtse Euroopa haridusruumi rakendumiseks.

STRATEEGILINE EESMÄRK 2: ÕPE ON ÕPPIJAKESKNE JA TULEVIKKU VAATAV NING AITAB ÕPPIJAL ELUS HÄSTI HAKKAMA SAADA

SIHID AASTAKS 2035

- **Nüüdisaegne õpikäsitus** on rakendunud kõigil haridustasemetel ja -liikides. Õpe on õppijaid ja õpetajaid võimestav ning toetab valikuid ja vastutust.
- **Keeleoskus:** eesti keelest erineva ema- või kodukeelega õppijate eesti keele oskus on piisav nii edasiõppimiseks kui ka tööturul toimetulekuks. Õpingute jooksul on kõik õppijad omandanud lisaks emakeelele vähemalt ühe võõrkeele vilunud keelekasutaja tasemel ja soovitatavalt ka teise võõrkeele.
- **Üldoskused:** kõigil inimestel on kogu elu jooksul võimalik üldoskusi omandada ja arendada.
- **Kvalifitseeritud haridustöötajate järelkasv on tagatud.** Haridusvaldkonnas töötamine on väärtustatud ja mainekas. Tugeva identiteediga õpetajaskond seisab oma ameti maine ja kutseväarikuse eest. Valdkond pakub häid võimalusi professionaalseks arenguks ja eneseteostuseks.
- **Haridustehnoloogilised uuendused aitavad kaasa haridusvaldkonna oluliste eesmärkide saavutamisele.** Eestis on välja arendatud konkurentsivõimeline haridustehnoloogia sektor.
- **Õppekavad** toetavad õppijakeskset lähenemist; õppe maht ja sisu on paremas kooskõlas ühiskonna ja tööturu arenguvajadustega. Õppekavaarendus on tõendus põhine ja kaasav.
- **Nutikas õppevara ja -metoodika** aitavad õppida ja õpetada köitvalt ja tulemuslikult, anda ja saada vahetut ja sisulist tagasisidet; kasutatakse eri õppekeskkondade (sh digikeskkonna) võimalusi.
- **Õppeasutuste organisatsioonikultuur** on koostöine, toetab üldoskuste arengut ja kõigi osaliste heaolu.

TEGEVUSSUUNAD 2

1. Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid rakendatakse kõigil haridustasemetel ja -liikides, et õppeprotsess ja õppe sisu toetaksid ennastjuhtiva õppija arengut, õpe võimestaks nii õppijat kui ka õpetajat ning ajakasutus oleks paindlik. Õpikäsituse rakendamine toetab heade ainealaste teadmiste omandamist koos oskusega neid praktikas rakendada ning õpi-, koostöö- ja enesejuhtimisoskuste arengut. Paraneb subjektiivne heaolu, mis on seotud ka parema füüsilise ja vaimse tervisega. Areneb oskus lahendada erimeelsusi ja ületada kriise, ennetada käitumis- ja sõltuvusprobleemide tekkimist. Kooliga rahulolu mõjutab üldist eluga toimetulekut ja akadeemilist edukust, kooli lõpetamise tõenäosust ja haridustee jätkamist.

Selleks tuleb:

- jätkata nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist kõigil haridustasemetel ja -liikides ning pakkuda õppeasutustele tuge nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtete rakendamisel;
- kvaliteedisüsteemi ühe osana välja arendada õpikäsituse rakendumise seiresüsteem;
- suurendada õppija vastutust oma õpingute eest, arvestades et hoiakud ja väärtushinnangud kujunevad reeglina varasemas eas, kuid luues õppijale sihipäraselt võimalusi vastutuse võtmiseks ka kõrgkoolis;
- kaasata lapsevanemad kooliellu ning pakkuda neile tuge ja võimalusi end toetava ja teadliku lapsevanema rollis arendada.

2. Õppe tulemuslikkuse suurendamiseks ja õppija arengu pidevaks toetamiseks lähtutakse õppekavade arendamisel ja rakendamisel ning õppijate hindamisel nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtetest ning arendatakse nutikat õppevara ja metoodikat⁵.

Selleks tuleb:

- luua osaliste koostöös teadus- ja andmepõhised (digitaalsed) õppekavad ning nüüdisajastada õppe sisu, et pöörata õppeprotsessis lisaks ainealastele teadmistele ja oskustele senisest enam tähelepanu üldoskuste ja ennastjuhtiva õppija kujundamisele;
- rakendada õppimisel ja õpetamisel enam praktilist õpet (nt probleem- ja projektõpet), mis võimaldavad muuta õppeülesandeid tähenduslikumaks ning kujundada võimekust isikliku elu, õppetöö, kohaliku kogukonna või ühiskonna probleemide loovaks, koostöiseks ja uuenduslikuks lahendamiseks;
- muuta hindamissüsteem õppija arengut toetavaks, sh võimaldades formaalõppes hinnata ka informaalses ja mitteformaalses õppes omandatud; luua tingimused ja võimalused, et aine- ja erialaoskuste kõrval oleks kõigil haridustasemetel ja -liikides õppe loomulik osa praktiliste oskuste ja üldoskuste arendamine ja hindamine;
- kasutada digilahenduste ja haridusuuenduste potentsiaali õpivõimaluste mitmekesistamiseks ja arendamiseks ning strateegiliste eesmärkide saavutamiseks; luua süsteemne lähenemine uute lahenduste kasutuselevõtuks;
- toetada mitmekesiste õppemeetodide ja -viiside (sh haridustehnoloogia) tõendus- põhise arendamist ja rakendamist;
- arendada ja kasutada õppetöös digitaalset õppevara, mis võimaldab õpet individualiseerida, ning muuta digiõppevara kasutamine õppeprotsessi loomulikuks osaks.

5 Nutikas õppevara võimaldab tehnoloogia abil arukat, personaalset ja adaptiivset õpet. Nutika õppevara ja tehnoloogia eesmärk on õppeprotsessis osalejat võimestada ning anda nüüdisaegsete tehnoloogiate (analüütika, krattide jne) kasutamise kaudu õppeprotsessi lisandväärtust.

3. Tagatakse kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustatakse võõrkeelte õppimist.

Selleks tuleb:

- alushariduses tõsta võimekust pakkuda kvaliteetset eesti keele õpet;
- tagada eesti keelest erineva ema- või kodukeelega põhikoolilõpetajatele nii edasiõppimiseks kui ka tööturul toimetulekuks piisav eesti keele oskus ning vajaduse korral ka pärast põhikooli eesti keele lisaõpe või tasandusõpe;
- tõhustada eesti keele kui teise keele õpetamise metoodika arendamist ja uurimist ning haridustöötajate valmisolekut töötada mitmekeelses klassiruumis;
- arendada digilahendusi eesti keele ja eestikeelse hariduse omandamiseks;
- laiendada erinevate võõrkeelte õpetamist ja oskust.

4. Tagatakse kvalifitseeritud õpetajate/õppejõudude/koolitajate ja tugispetsialistide järelkasv, paindlikud võimalused ametisse asumiseks, tugi algajatele ning professionaalse arengu toetamine kogu karjääri vältel.

Selleks tuleb:

- välja töötada ja rakendada sidus, kutsestandarditest lähtuv ja teaduspõhine õpetajate ja tugispetsialistide esma- ja täiendusõppe mudel ning toetada kutsestandarditel põhinevate asutusesiseste või koolipidaja kehtestatud karjäärimudelite kasutuselevõttu. Pidajad tagavad, et karjäärimudelid ja õpetajate professionaalne areng seotakse töötasu ja täiendusõppevõimalustega;
- tõhustada haridustöötajate omavahelist koostööd õppeasutuse sees ja õppeasutuste vahel ning mobiilsust eri tüüpi õppeasutustesse nii Eestis kui välismaal; soodustada õppejõudude ja kutseõpetajate lühiajalist stažeerimist ettevõtetes;
- luua uusi paindlikke võimalusi õppida õpetajaks/õppejõuks või tugispetsialistik ja alustada neis ametis tööd, sh kaasata enam inimesi väljastpoolt haridussektorit, et tuua õppeprotsessi enam praktilisi oskusi ja töömaailma kogemusi;
- pakkuda haridustöötajatele turvalist ja motiveerivat töökeskkonda ning konkurentsivõimelist töötasu, mis arvestab teiste sektorite ja valdkondade palgataset;
- tagada tugispetsialistide teenuste ühtlaselt kõrge kvaliteet nii kutsesüsteemi rakendamise kui teenuste kvaliteedijuhtimise abil, sh usaldusväärsed ja teaduspõhised hindamisinstrumendid, metoodika ja metoodilised vahendid;
- toetada täiskasvanute koolitajate võimekust arendada teadlikult õppijate üld- ja sotsiaalseid oskusi erialaõppe raames ning luua avalik koolitajate hindamise ja tagasiside keskkond, mis aitab tõsta ja ühtlustada koolituse kvaliteeti ning suunab koolitajaid võtma enam vastutust õppe kvaliteedi eest;
- jätkata keskse täiendusõppe infosüsteemi arendamisega ning võtta kasutusele õpetaja ja õppeasutuse juhi kompetentsimudelid lähtuvad enesehindamise tööriistad; luua professionaalset arengut toetav enesehindamise võimalus noorsootöötajatele, tugispetsialistidele ja täiskasvanute koolitajatele;

- mitmekesistada õpetajakoolituse ja tugispetsialistide praktikavõimalusi ning tagada juhendatud praktika ja tugisüsteem nii alustavatele kui ka ametis olevatele õpetajatele ja tugispetsialistidele, sh kutseasta.

5. Tagatakse õppeasutuste juhtide järelkasv, toetatakse nende professionaalset arengut, töötatakse välja ja rakendatakse juhtide hindamise süsteem, et soodustada haridusuuenduste levikut ja rakendamist ning luua heaolu toetav ja turvaline õppekeskkond.

Selleks tuleb:

- luua karjäärivõimalus kõrge juhtimispotentsiaaliga haridussektoris töötavatele isikutele ning tutvustada ametit väljaspool sektorit;
- õppeasutuse juhtide värbamisel, professionaalse arengu toetamisel ja töö tagasisidestamisel tugineda õppeasutuse juhi kompetentsimudelile;
- tõsta koolipidaja võimekust õppeasutuse juhtide värbamisel, professionaalse arengu toetamisel ning töösoorituse seirel ja hindamisel, sh seada sisse võimalus sõlmida tähtjalisi töölepinguid;
- pakkuda kvaliteetseid ja mõjusaid täiendusõppe võimalusi alg-, kesk- ja meistritasemel, et juhtide professionaalne areng oleks toetatud kogu karjääri vältel ja koolijuhtide pädevused püsiksid ajakohastena;
- soodustada õppeasutuste juhtide koostööd parimate praktikate levitamiseks ja ressursside efektiivsemaks kasutamiseks.

STRATEEGILINE EESMÄRK 3: ÕPIVÕIMALUSED VASTAVAD TÖÖTURU ARENGUVAJADUSTELE

SIHID AASTAKS 2035

- **Elukestev õpe ja karjääripöörde võimalused:** väärtustatud on oskused, mis loovad suuremat lisandväärtust, ning kõigile Eesti inimestele on tagatud võimalus omandada tööturul edukaks toimetulekuks vajalikud teadmised ja oskused täiendus- ja ümberõppe kaudu. On loodud toetavad meetmed erivajadustega inimeste tööturule suundumiseks ja seal muutustega kohanemiseks.
- **Eesti kui talendikeskus:** keskkond, õigusruum ja maksusüsteem soodustavad targaks ettevõtluseks vajalike oskuste arendamist ning vajaduse korral talentide sissetoomist. Eesti on atraktiivne keskkond nii välismaal õppinud eestimaalaste kui ka Eestis hariduse omandanud välismaalaste jaoks.
- **Kutsesüsteem:** iga inimese õpitee on kirjas personaalses digiloos; karjääriteenused põhinevad oskuste analüüsil; hariduse ja töömaailma koostöö lähtub oskuste seirest.
- **Inimeste õpivalikud:** majanduse kasvuvaldkonnad, eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimiseks olulised ja avalike teenuste pakkumisega seotud valdkonnad on eelisarendatud.
- **Õppeasutuste ja tööandjate koostöö** on sisukas ja avatud; laienevad töökohapõhise õppe ja praktika võimalused.

TEGEVUSSUUNAD 3

3.1. Arendatakse välja ja rakendatakse kõigi sihtrühmade vajadusi arvestav jätkusuutlik süsteem oskuste vajaduse prognoosimiseks ja seireks, et toetada tööturu vajadustest lähtuvate oskuste omandamist ning sidustada paremini haridus ja töömaailm.

Selleks tuleb:

- leppida kokku tööandjate selgem roll ja vastutus, et tööandjad osaleksid aktiivselt ja sisuliselt hariduse ja töömaailma tõhusamal sidustamisel;
- edasi arendada ja rakendada oskuste vajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamissüsteemi ja suurandmete analüüsi võimekust ning uuendada metoodikat, et prognoosida saaks eelkõige oskuste, mitte ametite vajadust ning tulemused oleksid laiemalt kasutatavad;
- viia läbi kutsesteemi reform, sh üleminek kutsestandarditelt oskuste profiilidele, oskuste maatriksi ja klassifikaatori väljatöötamine, oskuste hindamise kriteeriumid ja vahendid eri sihtrühmadele ning erinevate üld- ja erialaoskuste ja osakvalifikatsioonide tunnustamine;
- luua suurandmetel põhinev digilahendus individuaalse karjääri haldamiseks ja oskuste hindamiseks (hariduse digilugu);
- arendada Eesti-siseselt ja rahvusvaheliselt kokku lepitud põhimõtete alusel kutseeksamite kvaliteeti.

3.2. Laiendatakse töökohapõhise õppe ja praktika võimalusi ning parandatakse kvaliteeti.

Selleks tuleb:

- kehtestada töökohapõhise õppe ja praktika üldised põhimõtted;
- tagada töökohapõhise õppe ja praktika kvaliteet (juhendajate koolitamine nii õppeasutuses kui ettevõttes; erialaliitude ja teiste esindusorganisatsioonide võimestamine; õpirändevõimaluste avardamine);
- populariseerida töökohapõhist õpet ja praktikat (parimate praktikate jagamine; maksusoodustused ettevõtetele; tunnustamine).

3.3. Toetatakse talente ning soodustatakse suuremat lisandväärtust loovate oskuste arendamist.

Selleks tuleb:

- luua terviksüsteem andeka õppija toetamiseks ja arendamiseks;
- soodustada STEAM ainete⁶ õppimist üldhariduses, sh praktilises õppes;

⁶ **STEAM ained** (Science, Technology, Engineering, Arts and Math) – varasemale mõistele STEM ehk loodus- ja täppiseadustele on lisandunud kunstid (Arts). Kunstide lisamise eesmärk on arendada rohkem loovuskusi, aga ka näiteks probleemilahendust ja kriitilist mõtlemist. Lisaks on eesmärk õpetada neid kõiki valdkondi lõimitult (nt erinevate tehnoloogiavahendite loovat kasutamist teadmiste omandamisel).

- laiendada STEAM (huvi)hariduse võimalusi;
- luua meetmed (stipendiumid, õppelaenu tagasimaksmine vms, sh õppeks välismaal) õppijate hulgas väheatraktiivsete, kuid ühiskonnas vajalike ja suuremat lisandväärtust loovate erialade omandamiseks;
- kasvatada innovatsioonivõimekust ning tõhustada koostööd õppeasutuste ja tööturu vahel innovaatiliste arendustegevuste alal; toetada hariduse ning teadus- ja arendustegevuse kaudu ettevõtete osalust globaalsetes väärtusahelates, sh tipp tehnoloogiate loomine ja kasutuselevõtt; arendada tööstusdoktorantuuri ja -magistrantuuri.
- pakkuda enam kutse- ja kõrgharidusõpet ning täiendus- ja ümberõppevõimalusi arenguhüpet vajavates valdkondades ja suurema lisandväärtusega töökohtadel.

3.4. Tõhustatakse täiendus- ja ümberõppevõimalusi, et reageerida kiiresti tööturu muutustele ning tagada kõigile Eesti inimestele tööturul vajalikud oskused ja teadmised

Selleks tuleb:

- suurendada täiendus- ja ümberõppe pakkujate võimekust reageerida kiiresti tööturu muutuvale olukorrale ja tööandjate vajadustele;
- toetada koolitusvajaduse määratlemise ja arendusmeetmete abil karjääripöörde võimalusi kasvvaldkondades;
- tugevdada kutse- ja kõrghariduse rolli kvaliteetse täienduskoolituse pakkumisel, sh õppekavade arendamine, koolitajate koolitus jm.
- juurutada paindlikke elukestva õppe võimalusi ning soodustada samaaegset õppimist ja töötamist;
- populariseerida elukestvat enesearendamist ja õppes osalemist;
- täienduskoolitusvõimaluste ja paindlike õpivõimaluste abil soodustada täiskasvanud elanikkonna tööturupotentsiaali tõhusamat rakendamist.